

"İşte, her bir zîhayatın zâhirî bir vücudunun zevâliyle ruhu, mahiyeti, hüviyeti, sureti ve misalî vücutları ve ilmî ve gaybî mevcudiyetleri ve cesed-i necmîsi ve gılaf-ı ruhu gibi kendinden alınmış..." İzah eder misiniz?

Varlıklar, ölüm ile maddi varlıklarını terk etmiş olsalar da birçok boyutta varlıklarını devam ettirirler. Özellikle canlılar maddi cesetlerinin dışında ruh temelinde varlıklarını devam ettirirler. Yani ölüm cesedi yıksa da ruhu yıkamaz, bozamaz.

İnsanın mahiyeti sadece maddi cesedinden ibaret değildir; başta ruh olmak üzere kalp, akıl vicdan gibi birçok manevi cihazlardan mürekkeptir. İnsan ceset itibarı ile ölse de mahiyetin diğer tarafları ile yaşamaya devam eder.

Hüviyet, insanın aslı ve özü demektir. İnsan şeklen ve ceset açısından ölse de hüviyet açısından ölmez.

Ayrıca insanın her anının suret ve misali kader ve kirâmen kâtibin melekleri tarafından kaydediliyor. Daha da ötesi, varlıklar ilm-i İlahide manevi ve ilmi bir format ile daimidirler ve asla yokluk yüzü görmezler.

İnsan öldüğünde ruhu bütünü ile çıplak ve soyut kalmaz, Allah ona derhal parlak ve nurani bir ceset ya da gılaf-ı ruh bahşeder.

İşte bu kadar varlık boyutları ile varlık kazanan canlıların, ölüm ve zeval ile yok olması kabil ve mümkün değildir.

Kâinatta, her şeyin şekil ve suret açısından ölüm ve zevale mahkum edilip, eşyada sürekli bir faaliyetin kural halinde işleminin altında yatan sır İlahi şunatlardır.

Kâinattaki faaliyet ve hareketlerin temelinde, Allah'ın isim ve şunatlarının görmek ve görünmek istemesi bulunuyor. Yani Allah isim ve şunatlarını hem kendi görmek hem de başkalarına göstermek için kâinatı sürekli değiştirip dönüştürüyor ve sürekli bir faaliyet ve hareket ile çalkalıyor. Bu da ölüm ve zeval ile oluyor.

Her bir hareket ve faaliyetin arkasında bir isim her bir ismin arkasında da bir şunat bulunuyor. Mesela, **Vedud** bir isimdir ve arkasında muhabbet şunatı hükmediyor şöyle ki:

"Vedud ismine mazhar olan muhakkıkın-i evliya: 'Bütün kâinatın mâyesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı muhabbetledir. Bütün mevcudattaki incizab ve cezbe ve câzibe kanunları,

***muhabbettendir.' demişler."*(1)**

Allah bana **Vedud** ve **Rezzak** ismi gereği ihsanda bulunmak istiyor. Mesela, bana bir elma ihsan edecek. Elmanın oluşabilmesi için ağacı yaratıyor, ağacın beslenmesi için toprak ve minareleri yaratıyor, toprağın su ihtiyacını karşılamak için bulutları ve yağmuru yaratıyor, yine elmanın kızarabilmesi için güneşi ve güneş sistemini yaratıp hareket ettiriyor, sonra baharın gelmesi için dünyanın güneş etrafında dönmesi gerekiyor vesaire uzayıp giden bir faaliyet ve hareket silsilesi neticesinde elma icat ediliyor.

Elmanın icat edilmesinin kökeninde ise başta ifade ettiğimiz gibi **Vedud** ve **Rezzak** ismi hükmediyor. **Vedud** ve **Rezzak** isminin arkasında da İlahi bir şuanat hükmediyor. Yani ihsan etme işinden Allah zat-ı uluhiyetine münasip bir lezzet-i mukaddese, bir memnuniyet-i münezzehe alıyor.

Diğer bir husus, her bir isim her bir şuanat kendi mana ve hükmünü özel ve mümtaz bir şekilde göstermek için bir alan bir form düzenliyor ki buna "**arş**" deniliyor. Mesela, hava unsuru bir alan bir form bir arştır, bu alanda ve arшта Allah'ın irade ve emir sıfatları özel ve mümtaz bir şekilde tezahür ediyor. Her isim ve sıfatın bu tarz arş ve formları bulunmaktadır.

Zaten asıl maksat ve gaye, Allah'ın kendi sonsuz cemal ve kemalini görmek ve göstermek istemesidir.

(1) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, İkinci Mevkıf.](#)